

Asia: VN/21185/2020

Lausuntopyyntö työryhmän muistiosta sovittelun mahdollisuuksista hallintoasioissa

Lausunnonantajan lausunto

1. Missä asiaryhmässä hallintosoittelulla voisi olla tarvetta ja käyttöalaa?

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) toteaa yleisesti, että sovittelusta olisi saavutettavissa lisäarvoa sellaisissa asioissa, joissa intressit, eli esimerkiksi virheistä syntyvistä vahingoista maksettavat korvaussummat, ovat vähäistä suuremmat ja joissa sovittelijan avulla voitaisiin välttyä raskailta tuomioistuinkäsittelyiltä. DVV:n näkökulmasta tällaisia voisivat mahdollisesti olla virkasuhdeasiat.

DVV katsoo, että sen lakisääteisiin tehtäviin ei sisälly asiaryhmiä, joihin hallintosoittelu soveltuisi luontevasti. DVV toteaa, että asianosaisen näkemys voidaan selvittää hallintomenettelyssä riittävällä tavalla hallintolain (434/2003) 31 §:n perusteella.

2, Mihin asiaryhmään hallintosoittelu ei ehdottomasti sovellu?

DVV toimii muiden lakisääteisten tehtäviensä ohella holhousviranomaisena sekä rekisterinpitäjänä muun muassa väestötietojärjestelmän (jälj. VTJ) osalta. Holhoustoimen tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden etua ja oikeutta, jotka eivät vajaavaltaisuuden, sairauden, poissaolon tai muun syyn vuoksi pysty sitä itse tekemään. Päämiehen edun suojaamisen vuoksi sovittelu soveltuu huonosti edunvalvontaan liittyviin tilanteisiin. VTJ:n osalta järjestelmään tallennetut tiedot ovat lähtökohtaisesti julkisesti luotettavia tietoja, minkä vuoksi esimerkiksi tietojen ylläpitoa on säännelty tarkasti VTJ:ää koskevassa lainsäädännössä. Näissä tilanteissa viranomaisen harkintavalta on vähäinen, jolloin sovittelu soveltuu huonosti myös näihin tilanteisiin. Alla on vielä hieman yksityiskohtaisemmin arvioitu DVV:n tehtäviä hallintosoittelun soveltumisen näkökulmasta.

Holhousviranomaisen päätökset

Holhoustoimesta annetun lain (HolhTL, 442/1999) 87 §:ssä on säädetty muutoksenhausta holhousviranomaisen päätökseen. Mainitun pykälän 4 momentissa on lueteltu holhousviranomaisen

päätökset, joihin ei saa vaatia oikaisua eikä hakea muutosta valittamalla. Näitä päätöksiä ei siis koske kysymys sovittelun mahdollisuuksista hallintoasioissa.

HolhTL 87.1 §:ssa on säädetty holhousviranomaisen päätöksistä, joihin saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Näitä HolhTL:n mukaisia päätöksiä on seuraavassa tarkasteltu työryhmän muistion 4 luvussa kuvattujen hallintoasioiden sovittelun esteilanteiden näkökulmasta:

* 1. Tilanteet, joihin liittyy voimakas julkinen intressi / Edunvalvonnassa liikutaan monien perusoikeuksien ydinalueella, eivätkä asianosaiset useinkaan kykene valvomaan itse oikeuksiaan. HolhTL 34 §:ssä säädettyjen luvanvaraisten oikeustoimien tarkoituksena on vähentää ennakolta vaaraa siitä, että päämiehen eduille aiheutetaan oikeustoimella vahinkoa. Lupaa edellyttävien oikeustointen luetteloon on sisällytetty sellaiset oikeustoimityypit, jotka yleisen kokemuksen mukaan ovat keskimääräisesti merkittäviä tai riskialttiita (HE 146/1998 vp, s. 46). Sovittelu ei voi tulla kyseeseen HolhTL:n mukaista lupaa edellyttävissä asioissa.

* 4. Rangaistusluontoisuus / HolhTL 57 §:n perusteella edunvalvojan laiminlyödessä asianmukaisen tilin, luettelon, tositteen tai pyydetyn selvityksen antamisen tai jättää tekemättä hoitosuunnitelman, jonka holhousviranomaisen on määrännyt laadittavaksi, holhousviranomaisen voi määrätä edunvalvojan suorittamaan laiminlyödyn toimenpiteen ja tehostaa päätöstään sakon uhalla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Rangaistavuudesta sinänsä ja sen minimitasosta ei voida neuvotella.

HolhTL 87.2 §:ssa on säädetty lisäksi päätöksistä, joihin saa vaatia oikaisua ja tämän jälkeen valittaa hallinto-oikeuteen. Näissäkin tilanteissa sovittelu ei ole lähtökohtaisesti mahdollista. Edunvalvontajärjestelmän tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden etua ja oikeutta, jotka eivät vajaanvaltaisuuden, sairauden, poissaolon tai muun syyn vuoksi pysty sitä itse tekemään. Edunvalvonnassa olevien henkilöiden oikeusturvatarpeiden vuoksi sovittelu ei ole heitä koskevissa asioissa lähtökohtaisesti mahdollista.

Väestötietojärjestelmän tietojen ylläpito ja luovuttaminen

Sovittelu ei sovellu VTJ:n tietojen ylläpidon prosesseihin. VTJ:n tietojen ylläpidon ratkaisukäytäntö perustuu paljolti sellaisiin säännöksiin, joista ei voida sopia (esimerkiksi asumistietojen korjausvaatimukset, kun rekisteriin merkittävistä muuttopäivistä on ehdottomat määräykset laissa, rekisterin tietosisältö on tarkkaan säännelty jne.). Huomioon ottaen se, että VTJ:n tietojen rekisteröinnissä ei yleensä ole sellaista harkintavaltaa, jota voitaisiin sovittella ja toisaalta sovittelijoiden tietämys VTJ:n eri tietojen rekisteröintikäytännöistä olisi työlästä ylläpitää sekä vielä se, että virhetilanteissa kysymykseen mahdollisesti tulevan korvattavan vahingon mahdollisuus on suhteellisen pieni, sovitteluinstituution ylläpito veisi saatavissa olevaan lisäarvoon suhteutettuna paljon resursseja.

Sovittelu ei sovellu myöskään VTJ:n tietojen luovuttamisen tilanteisiin, koska henkilötietojen suojaamiseksi tietojen luovuttaminen on säännelty tarkasti laissa.

DVV:n perimät maksut

DVV:n perimät maksut perustuvat valtion maksuperustelakiin (150/1992) ja ne määritellään pääasiassa valtiovarainministeriön asetuksella. Maksut ovat pääasiassa ns. kiinteitä maksuja. Sovittelun käyttöala on maksuissa vähäinen, koska valtion maksujen tulee perustua lainsäädäntöön.

HolhTL 85.3 §:n perusteella holhousviranomainen voi kuitenkin yksittäistapauksessa määrätä, ettei sen suoritteesta peritä maksua, jos maksuvelvollisen maksukyky on olennaisesti alentunut käytettävissä olevat tulot ja varallisuus huomioon ottaen elatusvelvollisuuden, työttömyyden, sairauden tai muun erityisen syyn johdosta tai jos maksun periminen olisi muusta syystä kohtuutonta. Holhousviranomainen voi siis poistaa maksun, mutta ei pienentää sitä.

Työryhmän muistion lukuun 5 on koottu tilanteita, joissa sovittelu on tai voisi olla mahdollista. Luvun kohdan 3 mukaan soviteltavia voisivat olla asiat, joissa on heikko kaksiasianosaissuhde, eikä voimakasta julkista intressiä. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset taloudelliset etuudet, kuten maksuvapautus. DVV katsoo kuitenkin, että yksityinen intressi on holhousviranomaisen perimien maksujen osalta pieni, minkä vuoksi sovittelu ei ole mielekäästä.

3. Tulisiko hallintoasioiden sovittelua kehittää viranomaisessa esimerkiksi oikaisuvaatimusvaiheessa hallintolainkäytön vaihtoehtona vai hallintotuomioistuimessa?

DVV:n näkökulmasta erityistä tarvetta hallintoasioiden sovittelujärjestelmän kehittämiseksi ei ole. Mikäli sovittelujärjestelmää kehitetään, olisi kehittäminen tarkoituksenmukaisempaa oikaisuvaatimusvaiheessa.

4. Jos sovittelu toteutettaisiin osana hallintoprosessia, olisiko luontevampi toteuttamistapa varsinainen sovittelu osana hallintoprosessia vai osapuolten välisen sovinnon vahvistaminen?

DVV ei ota kantaa tähän kysymykseen.

5. Olisiko hallintoprosessilakiin aiheellista lisätä säännös tuomioistuimen tavoitteesta tai velvollisuudesta sovinnollisuuden edistämiseen prosessin aikana?

DVV ei ota kantaa tähän kysymykseen.

6. Muuta huomioitavaa?

DVV:llä ei ole asiassa muuta lausuttavaa.

Heusala Aila
Digi- ja väestötietovirasto - Lakiasiat/Oikeudelliset asiat